

ASiantuntijalausunto

2.4.2025

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 26.3.2025

HE 14/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Suomen Lääkäriliitto ry, jäljempänä Lääkäriliitto, kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta.

Lakia työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta sovellettaisiin tilanteissa, joissa sääntelyllä suojattavien tehtävien hoitaminen konkreettisesti ja vakavasti vaarantuu työtaistelun vuoksi.

Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksillä olisi velvollisuus huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä eräistä välttämättömistä toiminnoista. Huolehtimisvelvollisuuden vastaisesti toimeenpantava työtaistelutoimenpide olisi kielletty, ellei työnantaja voisi välttää välttämättömien toimintojen vaarantumista kohtuudella käytettävissään olevilla keinoilla. Työnantajalla olisi oikeussuojakeinot huolehtimisvelvollisuuden vastaisten työtaisteluiden kieltämiseksi tuomioistuimen päätöksellä.

Ehdotettavien työaikalain 2 ja 19 §:n mukaan hätätyön teettäminen olisi pakkotilaan rinnastuvassa akuutissa vaaratilanteessa työnantajan viimesijainen keino sääntelyn piiriin kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkittävien vahinkoseurausten estämiseksi. Hätätyön teettäminen tulisi kyseeseen vain, jos vahinkoseurausta ei voitaisi hallituksen esityksessä ehdotettavilla tai millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää.

Perustuslain 7 §:ssä on säädetty oikeudesta elämään. Perustuslain 7 §:n säännös on yhteydessä perustuslain 19 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään huolenpitoon. Oikeus välttämättömään huolenpitoon on subjektiivinen oikeus, ja se sisältää

ASIAANTUNTIJALOUSUNTO

oikeuden kiireelliseen sairaanhoitoon. **Selvä lähtökohta on, että työtaistelutilanteessakin varmistetaan välttämätön kiireellinen hoito potilaiden hengen ja terveyden turvaamiseksi.** Tämä vastuu on virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksillä, terveydenhuoltojärjestelmällä sekä terveydenhuollon ammattilaisilla henkilökohtaisesti.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 15 §:n 3 momentin mukaan lääkärin tulee aina antaa kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle apua. Myös tämä säännös velvoittaa virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksiä asettamaan työnseisausilmoituksella lakkorajoja niiden toimintojen turvaamiseksi, jotka ovat tarpeen sen estämiseksi, ettei hoidon puutteen vuoksi kenellekään tutkimuksessa tai hoidossa olevalle tai niihin pyrkivälle aiheutettaisi hengenvaaraa tai hänen sairautensa olennaista pahentumista. Työnseisausilmoituksen perusteella tiedetään etukäteen, mitkä toimipaikat ja työtehtävät kuuluvat työtaistelun piiriin.

Työtaistelun uhatessa kriittisten palvelujen ja toimintojen turvaamisessa voidaan hyödyntää myös suojelutyötä, jonka teettämisen tarpeen ratkaisee työnantaja. Kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain (669/1970) 12 §:n mukaan suojelutyöllä tarkoitetaan työtä, jonka suorittaminen työtaistelua toimeenpantaessa on välttämätöntä kansalaisten hengen tai terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi taikka sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu. Viranhaltija ei ole velvollinen suorittamaan sallitun lakon alaisia tehtäviä. Työtaistelun piiriin kuulumattoman viranhaltijan on täytettävä tavanomaiset virkavelvollisuutensa, minkä lisäksi hän on velvollinen tekemään suojelutyötä. Työtaistelun piiriin kuuluva voi suostumuksellaan tehdä suojelutyötä. Hyvinvointialueilla ja hyvinvointialueyhtymissä valtaosa lääkäreistä työskentelee virkasuhteessa työn luonteen vuoksi.

Suojelutyön tekemisestä ja siihen tarvittavasta henkilöstömäärästä päättää hyvinvointialue tai hyvinvointialueyhtymä. Potilastyössä suojelutyön tarpeen määrittäminen perustuu lääketieteelliseen asiantuntemukseen ja lääkärin lakisääteisellä vastuulla olevaan velvollisuuteen päättää hoidosta ja sen kiireellisyydestä. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärittämisestä ja siihen liittyvästä hoidosta.

Kaikki edellä oleva todettu huomioon ottaen, Lääkäriliitto katsoo, että voimassa oleva lainsäädäntö antaa riittäviä keinoja torjua vakavaa hengen tai terveyden vaarantumista myös työtaistelutilanteissa.

ASiantuntijalausunto

Huomioita esityksen yksityiskohtiin

Esityksen mukaan työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain 8 c §:ssä säädettäisiin viittauksesta lainsäädäntöön, jossa säädetään työtaisteluoikeudesta virkasuhteessa. Pykälässä olisi maininta siitä, että myös lain 8 d–8 g §:ää sovellettaisiin virkasuhteessa.

Lain 8 d §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin siitä, että työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen on työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaaranna ihmisten hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämättömien mm. terveydenhuollon ja potilasturvallisuuden tukitoimintojen tai suljettujen laitosten tehtävien hoitamista.

Lääkäriliitto toteaa, että voimassa oleva lainsäädäntö jo ohjaa siihen, että virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistykset eivät kohdista työtaisteluita kriittisiin tehtäviin eli tehohoitoon, välttämätön päivystyksellinen hoitoon, ensihoitoon, synnytysten hoitoon, sairauksien vaatimaan välttämättömään hoitoon, osastolla olevien potilaiden välttämättömään hoitoon ja edellä mainittuihin välttämättömiin hoitoihin liittyviin lääketieteellisiin tukipalveluihin, kuten tutkimuksiin ja näytteenottoihin. Siten katsomme, että viittaukset lain 8 d–8 g soveltamiseen virkasuhteessa tulee poistaa. Niin ikään säännöksessä todettu huolehtimisvelvollisuus on tulkinnanvarainen ja ristiriitainen muun muassa voimassa olevan virkamiehiä ja viranhaltijoita koskevan suojelutyösääntelyn kanssa. Myös hengen ja terveyden suojaamisesta säädetään osin eri tavoin. Virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksille esitetty velvollisuus huolehtia oikeushyvistä on asiallisesti laajempi kuin virkaehtosopimussäädännön suojelutyövelvoite. Ehdotettu sääntely johtaa sekä päällekkäiseen sääntelyyn että epä johdonmukaisuuteen käytettävän käsitteistön osalta.

Lain 8 e §:ssä säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden vastaisen työtaistelun väliaikaisesta kieltämisestä. Lain 8 f:ssä säädettäisiin työnantajan oikeudesta nostaa yleisessä tuomioistuimessa kanne työntekijöiden yhdistykselle asetettavan huolehtimisvelvollisuuden vastaisen työtaistelun kieltämiseksi. Työtaistelun kieltämistä koskeva kieltokanne olisi työnantajan oikeussuojakeino suojelutyötä koskevan riita-asian lopulliseksi ratkaisemiseksi.

Lääkäriliitto katsoo, että väliaikaista kieltoa koskeva sääntely muistuttaa turvaamistoimisääntelyä. Tämä johtaa oikeudelliseen epävarmuuteen ja soveltamisongelmiin. Niin ikään sääntely on epätasapainoinen, koska uutta väliaikaista kieltoa voi hakea työnantaja, mutta ei työntekijöiden yhdistys työnantajan työtaistelutoimenpiteen osalta.

ASiantuntijalausunto

Epäselväksi myös jää, mikä olisi voimassa olevien virkaehtosopimussäännösten ja työriitalain 8 §:n mukaisen työnseisauksen siirtämissäännöksen suhde käräjäoikeudelle ehdotettuun oikeuteen lykätä työnseisauksen alkamishetkeä.

Sääntelyn liittyy myös prosessuaalisia ongelmia. Esimerkiksi työtaistelun piirissä olevien virkamiesten suojelutyökysymykset käsiteltäisiin yleisissä tuomioistuimissa, kun työtaistelun ulkopuolella olevien virkamiesten suojelutyömääräysten soveltamiskysymykset käsitellään työtuomioistuimissa.

Työaikalain 19 §:ssä säädettäisiin siitä, että hätätyötä saa lisäksi teettää, jos työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain (420/1962) 8 d §:n 1 momentin 1–8 tai 11 kohdassa tarkoitettujen toimintojen keskeytymisestä johtuva henkeä, terveyttä, omaisuutta, ympäristöä, eläinten hyvinvointia tai kansallista turvallisuutta koskevan vahinkoseurauksen uhka on siinä määrin välitön, ettei sen aiheutumista voida mainitussa laissa säädetyillä eikä millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää.

Työaikalaki ja sen sisältämä sääntely hätätyöstä perustuvat työaikadirektiiviin ja sen antamiin poikkeamismahdollisuuksiin. Direktiivin säännökset eivät mahdollista tulkintaa, jossa työtaistelutoimenpiteet määriteltäisiin ennalta-arvaamattomiksi tapahtumiksi. Unionin oikeudessa on vakiintuneesti katsottu, että lakko on työnantajan ennakoitavissa oleva tapahtuma, tällä on lähtökohtaisesti keinot valmistautua lakkoon ja tarvittaessa lieventää sen seurauksia. Huomautamme myös, että voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa hätätyön teettämisen myös työtaistelutilanteessa esimerkiksi potilaan hengen turvaamiseksi. Kun myös huomioidaan ehdotetun työriitalain 8 d–8 g tarkoitetut työnantajan työjärjestelyihin liittyvät keinot työtaistelutilanteessa, Lääkäriliitto katsoo, ettei hätätyötä koskevaa sääntelyä ole tarpeen muuttaa.

Suomen Lääkäriliitto ry:n puolesta

Timo Kaukonen
työmarkkinajohtaja

Anna Zibellini
neuvottelupäällikkö

Lisätietoja

Anna Zibellini, neuvottelupäällikkö, Suomen Lääkäriliitto ry,
p. 0417325776, anna.zibellini@laakariliitto.fi

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 4 pages before this page
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende